

NOMINA OP /r/ EN HUN MEERVOUDEN IN DE ZUIDELIJKE NEDERLANDSE DIALECTEN

1. Substantieven met stam op /r/ als morfologische casus

Het eerste deel van de *Morfologische Atlas van de Nederlandse Dialecten* (MAND I)⁽¹⁾ bevat informatie over het Nederlandse substantief: meervouds- en diminutievorming en genus. Voor wie de moeite genomen heeft de algemene informatie in verband met het eerste en het derde belangstellingsgebied door te nemen (*Commentaar*, 7-9 en 58-60), is het duidelijk geworden dat die twee door een groot aantal lijnen verbonden zijn: vrouwelijke, mannelijke en onzijdige woorden gedragen zich bij de meervoudsvorming in veel dialecten verschillend. Als wij dan nog eens rekening houden met de neerslag van historische “klassen” bij elk van die genuskategorieën, krijgen wij in het meervoud een panopticum van vormvariaties dat voor de hedendaagse beschouwer een nogal chaotisch karakter vertoont; MAND I bevat een groot aantal kaarten die dat aspect duidelijk laten uitkomen.

Bij nadere beschouwing blijkt aan die chaos dan toch weer een groot aantal logische kantjes te zitten; ook voor dat aspect is het kaartenmateriaal in MAND I indicatief. In deze bijdrage wil ik een klein deel daarvan nader exploreren; daartoe kies ik een fonotactische categorie van nomina: die met eenlettergrepige stam, eindigend op /r/. Het gaat dus in eerste instantie om zelfstandige naamwoorden met enkelvoudsvormen als (in de standaardtaal) *boer, deur, heer, hoer, jaar, keer, mier, muur, oor, schaar, scheur, stier, toer, voor, vuur* (dit is een exhaustieve lijst van woorden die verderop behandeld worden).

⁽¹⁾ Het eerste deel van dit werk, een van de drie grote ondernemingen die de hele grammatica van de Nederlandse taal –letterlijk– in beeld zal brengen, is veel meer het werk van de als derde auteur genoemde Ton Goeman dan van de eerste (mezelf dus): Goeman heeft het hele ontstaan van het werk voorbeeldig begeleid; hij ligt natuurlijk ook mede aan de basis van de vragenlijst die in eerste instantie tot dit werk geleid heeft. In deze bijdrage hoop ik te kunnen illustreren hoe de MAND verder onderzoek, ook op basis van ander materiaal, kan stimuleren.

Waarom voor deze casestudy woorden op /r/? Allereerst is de afbakening intern gemotiveerd: meervoudsvorming betekent over het algemeen de principiële keuze tussen suffixen, meestal tussen <e|n>⁽²⁾ en <s>.⁽³⁾ Het is logisch dat die keuze in fonologisch opzicht het minste beperkingen kent bij stammen die eindigen op een consonant met hoge sonoriteit. Na elke consonant is <e> een aanvaardbare optie, maar een obstruent, zoals die van het suffix <s>, is na sonoranten universeel “makkelijker” dan na een andere obstruent. Bovendien lijkt /r/ dan ook nog eens meer favorabel voor <s> dan de overige, meer “occlusieve” sonoranten.⁽⁴⁾

Maar er zijn nog bijkomende elementen die voor bestudering van dit type woorden pleiten. De formeel bepaalde woordklasse levert in het meervoud vormen op bestaande uit een vocaal gevolgd door de combinatie /re|n/ of /rs/, of alleen maar door /r/, cf. b.v. in diverse dialecten (soms ook als wisselvorm in hetzelfde dialect): *stiere|n* - *stiers* of *kere|n* - *keers* - *keer* bij resp. *stier* en *keer*. Van belang nu is, dat vergelijkbare vormparen of –trio’s ook voorkomen als het eindproduct van algemeen formuleerbare tendensen in delen van de woordenschat waarbij wij althans diachronisch niet van eenlettergrepige enkelvoudsvormen op /r/ kunnen uitgaan. Er zijn twee zulke woordklassen:

- Het Nederlands en zijn dialecten heeft meervouden van het type *kleers* - *klere|n* - *kleer* - *blaars* - *blare|n* - *blaar*⁽⁵⁾ - *èèrs* - *ère|n* - *èèr*, waar geen

⁽²⁾ Met <e|n> wordt in het vervolg gerefereerd aan de toevallige oppervlaktevormen van het “nasale” suffix; dat kan verschijnen als (fonetisch) sjwa, sjwa+/n/, of syllabische /n/, cf. (o.a.) De Schutter (2003) en FAND IV.

⁽³⁾ Wat net gezegd is, impliceert niet dat andere meervoudstypen dan die met als suffix <s> of <e|n> in deze bijdrage verwaarloosd zullen worden. Het accent valt wel op de distributie van de twee belangrijkste uitgangen, maar ook andere verschijnselen krijgen de aandacht die ze in dit verband verdienen. Waar jammer genoeg helemaal geen rekening mee gehouden kan worden, zijn de toonopposities in de zuidoostelijke dialecten. Hoe belangrijk die oppositie ook is (cf. MAND I en ook FAND I en II-III), in het materiaal-Willems is dit aspect zelden of nooit mee “verschriftelijkt”; hier en daar valt aanwezigheid wel af te leiden op basis van andere fenomenen (verkorting van de vocaal, vocaalkwaliteit, enz.), maar een consequent interpreteerbaar beeld levert dat zeker voor de niet-Limburgse beschouwer niet op. In deze bijdrage wordt dan ook van vocaalalternanties tussen enkelvoud en meervoud geabstraheerd.

⁽⁴⁾ Cf. hiervoor o.a. Chomsky-Halle, 1968: 318. Wat daar i.v.m. /l/ gezegd wordt, is ook van toepassing op de nasalen.

⁽⁵⁾ Daarnaast komt als meervoud in veel dialecten ook *bladen-blaaien* e.d. voor,

enkelvoudsvorm resp. *kleer* - *blaar* - *èèr* aan te pas komt: in –bijna– alle Nederlandse dialecten beantwoordt aan de drie meervoudstrio's in het enkelvoud resp. *kleed* – *blad* – *ei*.⁽⁶⁾ De meervoudsvormen gaan op formeel complexere basisvormen terug: resp. *kleders* – *kledere*|*n* – *kleder*, *bladers* – *bladere*|*n* – *blader* en *eiers* – *eiere*|*n* – *eier*. Een interessante vraag bij deze meervoudsvorming is, of de verdeling tussen vormen met resp. <s>, <e|n> of </> hetzelfde geografische patroon vertoont als die van de “regelmatige” meervouden; een alternatief is immers dat ze het verspreidingspatroon van de oorspronkelijke vormen met tweelettergrepige stam behouden (cf. punt 3.2). Een secundaire vraag is, of van het nieuwe meervoud ook invloed op het enkelvoud is uitgegaan.

- De vormen bedoeld in het vorige punt zijn gedeeltelijk te verklaren door de zgn. intervocalische /d/-deletie. Er zijn ook woorden waarin die /d/-deletie zowel in ev. als in mv. is opgetreden. In zulke gevallen (b.v. de reductie van *broeder* > *broer* of van *ader* > *aar*) rijst opnieuw de vraag: wordt in die vormingen de mv.-vorm bepaald door de nieuwe, monosyllabische stam, of blijft de oorspronkelijke tweelettergrepige stamvorm de bepalende factor? In concreto: nemen wij aan dat woorden met eenlettergrepige stam een mv.-vorm op <e|n> prefereren, tweelettergrepige een met <s>, dan hebben wij bij de gereduceerde vormen een open strijd te verwachten tussen resp. *broeren* – *aren* en *broers* – *aars*; cf. punt 3.3.

Ik geef in punt 2. een overzicht van de data waarop ik mij voor de studie van de drie genoemde substantieffklassen gebaseerd heb.

2. De data

Voor deze studie gebruik ik het materiaal-Willems; de reden is niet zozeer dat wij zo een ouder taalstadium kunnen bestuderen, maar wel dat wij daarmee een heel ruime materiaalverzameling hebben, met een groot aantal relevante gegevens. Nadeel is natuurlijk wel dat wij daarmee alleen de zuidelijke regionen bestrijken, met uitzondering dan nog van de Zeeuwse eilanden.

al dan niet met betekenisverschil, cf. o.a. De Rooij (1974). Hier wordt uiteraard alleen met opgaven van het <er>-meervoud rekening gehouden.

⁽⁶⁾ “Bijna” in deze zin slaat op die gevallen waar zich op basis van het meervoud een nieuwe enkelvoudsvorm ontwikkeld heeft, cf. verder punt 3.2.

2.1 De oorspronkelijk eenlettergrepige enkelvoudsvormen

Zoals gezegd hebben wij hier een groot aantal historische subklassen, verdeeld op basis van een aantal opposities; daarvan zijn twee factoren van groot belang:

- *Genus*, met op de eerste plaats het onderscheid tussen vrouwelijke en andere substantieven; vrouwelijke hadden in het Middelnederlands in overweldigende mate sjwa als enkelvoudsuitgang, zelfs die waarbij het Oudnederlands dat eigenlijk niet voor de hand legde. De mannelijke en onzijdige daarentegen hadden in het Middelnederlands in grote meerderheid geen eind-sjwa.⁽⁷⁾ Die mét eindsjwa hadden in de dialecten waar die bewaard bleef, de neiging om vrouwelijk te worden als dat tenminste conceptueel aanvaardbaar was (b.v. wel bij *oog(e)*, *oor(e)*, natuurlijk niet bij b.v. *heer(e)*, *hertog(e)*).

Verder is er het onderscheid onzijdig-mannelijk. Bij de mannelijke is al heel vroeg een <s>-meervoud ontstaan; anderzijds is in de meeste dialecten de uitgang <er(e)n/s> beperkt geraakt tot onzijdige woorden.

Qua genus vallen de boven (in 1) al opgesomde substantieven uiteen in vier groepen:

- 5 mannelijke: *boer* - *heer* - *keer* - *stier* - *toer*,⁽⁸⁾ daarbij is er één leenwoord: *toer*
 - 2 onzijdige: *jaar* - *vuur*
 - 5 vrouwelijke: *schaar* - *deur* - *mier* - *voor* - *hoer*
 - 2 met wisselend genus: *oor* - *muur*. In het zuidwesten is *oor(e)* vrouwelijk, elders onzijdig; het oude leenwoord *muur* is in het zuidoosten vrouwelijk, elders mannelijk.
- Daarbij is ook gelet op de verdeling tussen “sterke” en “zwakke” stammen. Bij de feminina is dat al sinds het vroege Middelnederlands niet of nauwelijks meer relevant, maar bij de mannelijke is het onderscheid lange tijd bepalend gebleven.

⁽⁷⁾ Alleen de lange /n/-stammen vormden daarbij een relatief belangrijke uitzondering.

⁽⁸⁾ Van die zes substantieven is alleen *stier* geografisch defectief: in een aantal gebieden komen als naam van het mannelijke rund andere woorden voor. Het woord *stier* levert in het zuidwesten, waar het vrij algemeen in het materiaal-Willems verschijnt, heel vaak <s>-meervoud op (cf. voor de situatie een eeuw later ook Taeldeman 1980). Voor het oosten heb ik ook de gegevens voor de lexicale vorm *va(a)r* (ook op /r/) mee in beschouwing genomen. Zo is het hele gebied redelijk met relevante opgaven gedekt.

Bovendien is het zo, dat <s>-meervoud, als het al een endogeen verschijnsel is,⁽⁹⁾ op de *sterke verbuiging* teruggaat, met name op die van de /a/-stammen.

Op die manier komen tegenover elkaar te staan: *boer* – *heer* (oude consonantische /n/-stammen), *keer* – *stier* (allebei sterk); en de leenwoorden *toer* – *muur*, die theoretisch beide kanten uit konden. Ook de twee geselecteerde onzijdige woorden zijn sterke stammen, maar daarbij is <s>-meervoud van historisch standpunt uit niet te verwachten; mochten wij toch <s> als uitgang bij die woorden aantreffen, dan is dat alleen door analogie met de mannelijke woorden te verklaren. Theoretisch mogen wij <s> dus alleen bij *keer*, *muur*, *stier* en *toer* verwachten.⁽¹⁰⁾

2.2 De secundair-eenlettergrepige meervoudsvormen

Het aantal <er(e|n/s)>-meervouden is in het Nederlands en vooral in de zuidelijke dialecten gering (cf. o.a. MAND I, *Commentaar*: 7-8). Het aantal dat in het meervoud tot een eenlettergrepige stam leidt is miniem; o.a. ook omdat potentiële medespeler *liederen* het over de hele lijn laat afweten: **liere|n* – *liers* – *lier* is om welke reden ook in geen enkel dialect een optie als meervoud bij *lied*. Wel zijn er, zoals boven gezegd, *kleder(e|n/s)* – *blader(e|n/s)* die resp. tot *kleer(e|n/s)* – *blaar(e|n/s)* kunnen samentrekken. Ook bij *eier(e|n/s)* is iets vergelijkbaars mogelijk, althans als de stamvocaal gemonoftongeed wordt: nogal wat dialecten hebben vormen als VVr(e/s) in het meervoud (waarin /VV/ meestal voor /aa/, soms voor /èè/ staat).

Een onderzoeksvraag voor deze woorden is, of de keuze voor <s>-, <e|n> of nuluitgang bij deze woorden⁽¹¹⁾ zich aanpast aan die bij de oorspronkelijke eenlettergrepige /r/-stammen.

2.3 De secundair-eenlettergrepige paradigma

Na lange vocaal en voor sjwa heeft /d/ in een groot aantal Nederlandse dialecten de neiging om in /j/ over te gaan (*bodem* – *booïem*) of helemaal weg te vallen

⁽⁹⁾ Cf. De Schutter (1999) voor een samenvatting van de ideeën op dit gebied.

⁽¹⁰⁾ Dat dat niet meer dan theorie is, blijkt alvast uit de massa's woorden genoemd in Taeldeman (1980) en Paardekooper (2004).

⁽¹¹⁾ Voor de verdeling daarvan: cf. Goossens (1987: 159), Taeldeman (1982: 186) en MAND I.

(*broeder – broer*); in het laatste geval verdwijnt in principe ook de sjwa van de oorspronkelijke vorm. Dat zijn de gevallen die ons hier interesseren. Daar blijft namelijk na toepassing van de regel in het enkelvoud een woord met eenlettergrepige stam over. Op te merken valt dat er een tweede syllabe met sjwa kan zijn natuurlijk, b.v. *broere* naast *broer*, maar die eindsjwa beschouwen wij als uitgang, cf. De Schutter 2004. Bij woorden van dit type rijst dan de vraag of die zich voor de meervoudsvorming bij de woorden op /r(e)/ van de basiskategorie aansluiten, dan wel bij de tweelettergrepige waartoe hun etymologische basisvormen behoren.

In het materiaal-Willems zijn zes woorden opgenomen die met enige frequentie tot monosyllabische stammen leiden:

- 3 mannelijke: *ader – broeder – vader*; de laatste twee woorden noemen verwantschap.
- 2 vrouwelijke zaaknamen: *veder* en *ladder*, of beter de wisselvorm *laider* (in moderne Nederlandse dialecten met scherplange /ee/); er is wel een vrouwelijke verwantschapsnaam, *moeder*, maar die levert geen eenlettergrepige stamvormen op.⁽¹²⁾
- *schouder*; ik vermeld dit woord apart omdat wegval van /d/ na de diftong /ou/ “normaal” een disyllabisch resultaat heeft: *schouwer*. In sommige dialecten komt een verder gereduceerde enkelvoudsvorm *schaar/schoer* e.d. voor. Het woord is nog om een tweede reden apart: in het zuidwesten en uiterste zuiden van het taalgebied is het vaak mannelijk, verder naar het oosten en noorden toe is het vooral vrouwelijk.

3. Bespreking van het materiaal

3.1 De basiskategorie: enkelvoud en meervoud gaan terug op een eenlettergrepige stam.

Op basis van de historische gegevens (een samenvatting in MAND I, *Commentaar*: 6-9) kunnen wij de volgende hypothesen opstellen:

- Bij mannelijke woorden is <s>-meervoud te verwachten, bij onzijdige en vrouwelijke niet.

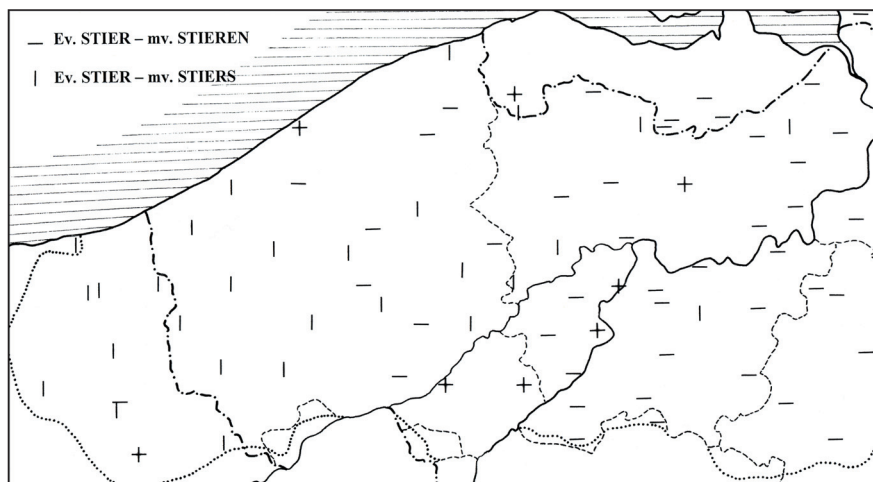
⁽¹²⁾ Het wel ruim verspreide *moer* heeft allerlei betekenissen, maar geen ervan heeft de oorspronkelijke betekenis “vrouw met ten minste één kind”; het wordt dan ook in het materiaal-Willems nergens als wisselvorm opgegeven.

- Verder is bij de mannelijke woorden <s> alleen te verwachten bij sterke stammen.
- Leenwoorden kunnen zich zowel bij de zwakke als de sterke stammen aangesloten hebben.
- Mannelijke en onzijdige woorden kunnen vooral in het oosten (oostelijke helft van Noord-Brabant en de twee provincies Limburg) ook nul-uitgang vertonen (eventueel met umlaut).
- (Vooraf) onzijdige woorden kunnen ook <er> (of bij woorden op /r/, de vorm <der>) als uitgang genomen hebben; ook dat is frequenter in het zuidoosten dan elders.

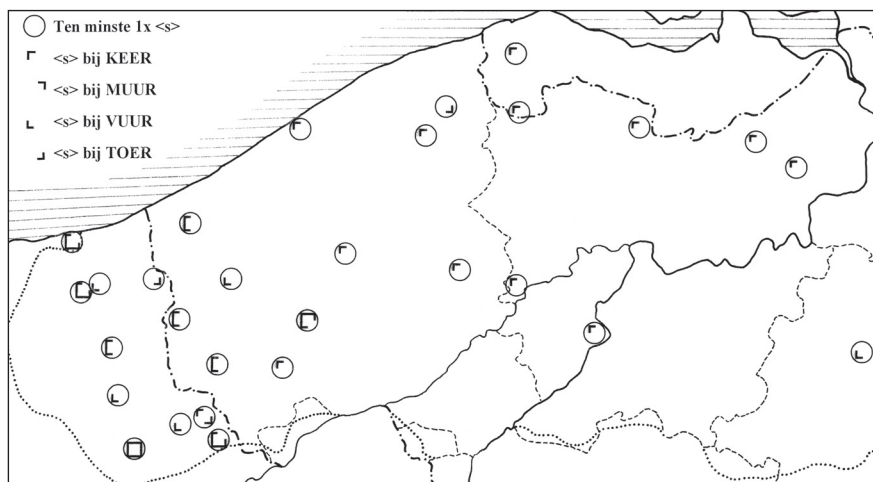
Als wij nu naar de corpusgegevens gaan kijken, is meteen duidelijk dat de basis-hypotheses (de eerste twee hierboven) over het algemeen de juiste voorspellingen doen (cf. kaarten 1 en 2):

- Geen enkel van de vrouwelijke substantieven met monosyllabische stam op /r(e)/ in het enkelvoud krijgt voor welke plaats ook <s>-meervoud. Ook in het zuidwesten is het <e|n>.
- Bij de mannelijke substantieven van de erfwoordenschat komt <s> voor, maar bijna uitsluitend bij de oorspronkelijke sterk stammen *keer* en (vooral) *stier*:⁽¹³⁾ <s> vinden wij voor resp. 20 en 38 plaatsen, allemaal in de “Vlaamse” gebieden. De verspreiding is voor *stier* geografisch veel coherenter (met vooral opgaven in Frans-Vlaanderen en de West-Vlaamse Westhoek, cf. kaart 1) dan voor *keer*.
- <s> is er nog minder bij de twee leenwoorden die, althans in het zuidwesten, overwegend mannelijk zijn: zes maal bij *toer* (twee keer naast <e|n>) en drie maal bij *muur* (telkens naast <e|n>). Vooral voor *muur*, een heel oud leenwoord, had een vroege integratie bij de mannelijke sterke stammen, en dus meer <s>-meervoud verwacht mogen worden. *Muur* heeft een paar uitgangsloze meervouden (9 attestaties, allemaal in zuidelijk Limburg), maar daar treedt toch vooral <e|n>-meervoud op (het woord lijkt er meestal vrouwelijk te zijn).
- Van de onderzochte onzijdige substantieven *jaar* en *vuur* vinden wij voor het tweede een verrassend hoog aantal (15) <s>-meervouden, cf. kaart 2. Net als bij *keer* en *stier* zijn die gesitueerd in het Vlaamse dialectgebied, en nog meer specifiek, net als bij *stier*, in Frans-Vlaanderen en de West-Vlaamse Westhoek,

⁽¹³⁾ Een mooi overzicht van wat in de Vlaams dialecten mogelijk is, is te vinden bij Taeldeman (1980). Dit spoort ook volledig met wat wij in MAND I vaststellen: de kaart voor *beer* brengt geen “echte” <s>-meervouden.



KAART 1 (zuidwesten van het taalgebied: Vlaams & zuidwestelijk Brabants)
Het meervoud van STIER



KAART 2 (zuidwesten van het taalgebied: Vlaams & zuidwestelijk Brabants)
<s>-meervouden bij keer – muur – vuur – toer

het kerngebied dus van <s>. Er is één meer “centrale” opgave: in O174b, vinden wij bij een enkelvoud *vie* het meervoud *vies*. Mogelijk is <s> hier geconditioneerd door de V-auslaut van de stam. Uitgangsloze meervouden zijn er twee (voor L92 en voor Q116); het zuidoosten van het taalgebied levert ook viermaal *vuu(r)der* op (voor Q 19, 95, 198 en 199).

- De oorspronkelijke /n/-stammen *boer* en *heer* hebben in principe overal <en>; alleen voor het eerste treffen wij tweemaal in West-Vlaanderen <s> aan: in H14 en H57. Op te merken valt dat beide vormen buiten het zuidwestelijke “kernverspreidingsgebied” van <s> liggen.

Alles tezamen verschijnt bij onze verzameling woorden op /r(e)/ het beeld dat uit MAND I voor eenlettergrepige nomina in het algemeen gerepresenteerd wordt.

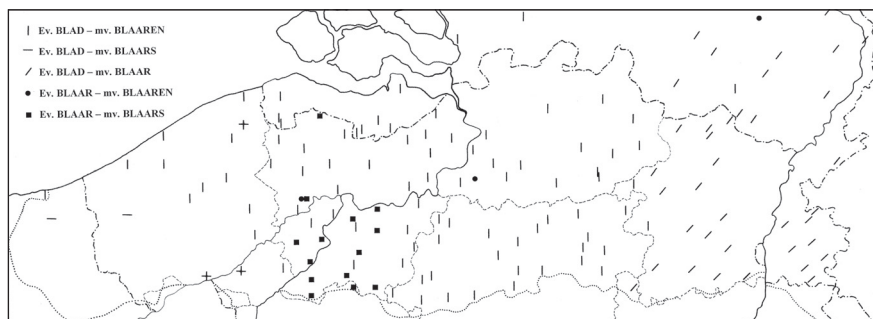
- Bij *jaar*, dat geen enkele keer met <s> verschijnt, treffen wij enkele keren als meervoud een vorm zonder uitgang aan; tegen de verwachtingen in zijn die meestal in het westen van het taalgebied gesitueerd. Gewoonlijk wordt daarnaast een <en>-meervoud voor dezelfde plaats opgegeven; die variatie treffen wij ook in de standaardtaal aan. Het enige andere woord waarvoor suffixloos meervoud wordt opgegeven, is *keer* (zowel in west als oost).⁽¹⁴⁾

- Directe afstammelingen van het sterke meervoud zijn verder uitsluitend in het zuidoosten te vinden: het gaat dan om uitgangsloze meervoudsvormen, die ten hoogste door het optreden van umlaut (en, niet te traceren in dit materiaal, in toon) van de enkelvoudsvorm verschillen. Ook <der> is zuidoostelijk en beperkt tot het onzijdige woord *vuur*.

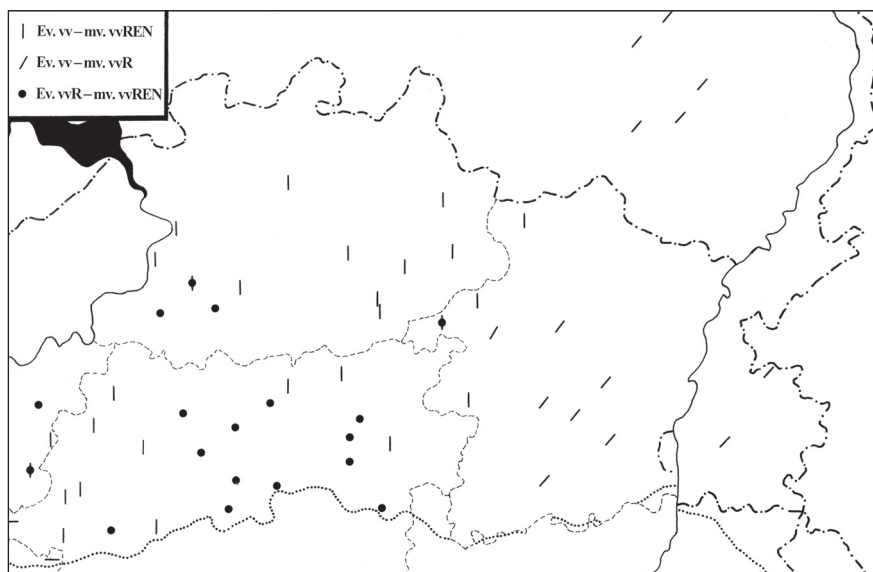
- <s> is dan weer beperkt tot het zuidwesten (kerngebied: Frans-Vlaanderen en de West-Vlaamse Westhoek); het komt vrijwel alleen voor bij de mannelijke vocaalstammen van de Germaanse erfwoordenschat, maar is in het meest westelijke dialectlandschap ook expansief geweest: zowel leenwoorden (*muur* – *toer*) als het onzijdige *vuur* leveren <s> op.

- Daarmee contrasteert de behandeling van de vrouwelijke substantieven. Die hebben in het zuidwesten in het enkelvoud de uitgang <e> aangenomen (veel woorden die historisch op <e> uitgingen, zoals *oore*, zijn daar vrouwelijk geworden); in het meervoud hebben ze <en>.

⁽¹⁴⁾ De Kloeke-nummers voor de plaatsen met *jaar* zijn H 115; I 118, 178, 268; N 38, 53, 67; O 117, 182, 212, 286. Voor *keer* vinden wij ook vier opgaven met </>: in K 141, 163; L 372 en Q 238.



KAART 3 (zuidelijke dialecten: Vlaams, centraal & zuidelijk Brabants, Limburgs)
Enkelvoud BLAD – meervoud BLAREN



KAART 4 (zuidelijk-centrale & zuidoostelijke dialecten: centraal & zuidelijk
Brabants, Limburgs)
Enkelvoud EI – meervoud EIEREN (enkel vormen met monoftongen
als vocaal)

3.2 Eenlettergrepige stam op /r/ alleen in het meervoud

Van de drie in 2.2 genoemde woorden zijn twee meervoudskaarten in MAND I opgenomen: *eieren* (kaart 1.6.1.26, cf. ook Goossens 1987: 159 en Taeldeman 1982: 186) en *bladeren* (kaart 1.6.1.28, cf. ook De Rooij 1974: 163). Op de kaarten van MAND I worden grote gebieden met eenlettergrepige stammen in het meervoud weergegeven. Voor het grootste deel vinden wij dezelfde geografische verdeling ook in het materiaal-Willems:

3.2.1 Bij *bladeren* (kaart 3) zijn er drie meervoudstypen:

- *blVvr* in het oosten van Noord-Brabant en grote delen van de twee provincies Limburg; in het zuidoosten van het gebied in België treedt in het meervoud soms ookumlaut op.
- *blVVre|n* is de dominante vorm in de rest van het zuidelijke Nederlandse dialectgebied.
- In het uiterste zuidwesten zijn er vier plaatsen met (eventueel naast *blVVren*) *blVVrs*.

In het zuiden van Oost-Vlaanderen is op basis van het meervoud *blVVren* een secundaire enkelvoudsvorm ontstaan. Die is bijna overal *blVVre* (met vrouwelijk genus). Daarbuiten vinden wij nog enkele keren enkelvoud *blVvr*.

3.2.2 Bij *eieren* (kaart 4) zijn er wat minder opgaven met eenlettergrepige stam in het meervoud, maar die komen ten minste gedeeltelijk in dezelfde gebieden voor:

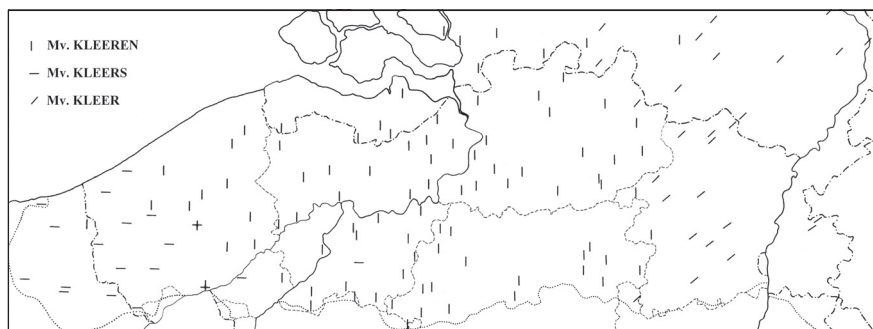
- *Vvr* vinden wij sporadisch in het oosten van Noord-Brabant en het zuidwesten van Belgisch Limburg. Er zijn ook twee opgaven in Nederlands Limburg.
- *VVre|n* is dominant in het zuiden van de provincie Antwerpen, in Vlaams-Brabant, de westelijke grenstrook van Limburg, en de oostelijke rand van Oost-Vlaanderen.
- *VVrs* vinden wij alleen sporadisch in Oost-Vlaanderen.

Net als bij *blad-blaren* is ook hier een nieuw enkelvoud ontstaan, maar dat luidt overal *Vvr*, met dezelfde vocaal als die van het mv., zonder eindsjwa, en (dus) onzijdig: vooral in Vlaams-Brabant tussen Brussel en de oostgrens van de provincie, verder ook in het oosten van Oost-Vlaanderen en het zuidwesten van de provincie Antwerpen (heel opmerkelijk: vooral in stadsdialecten!).

3.2.3 Ten slotte hebben wij ook behoorlijk wat materiaal voor het meervoud van *kleet* (= kledingstuk), cf. kaart 5. Dat is een geval apart, omdat het meervoud zich de facto tot een plurale tantum ontwikkeld heeft: historisch is de band met het enkelvoudige *kleet* onmiskenbaar, maar qua betekenis staan de twee vormen intussen in alle dialecten ver van elkaar af. Er zijn drie vormen:

- *klVVr* in hetzelfde gebied als *blVVr*: oostelijk Noord-Brabant en heel Limburg.
- *klVVrs* is vrijwel beperkt tot Frans-Vlaanderen en het westen van West-Vlaanderen.
- Overall anders is *klVVre|n* de enige of ten minste de dominante vorm.

De uitgangen komen in het zuidwesten helemaal met die bij de eenlettergrepige /r/-stammen overeen; in het centrum en oosten zijn er noch t.o.v. de niet-gereduceerde <er>-meervouden, noch t.o.v. de eenlettergrepige stammen wezenlijke verschillen in de distributie.



KAART 5 (zuidelijke dialecten: Vlaams, centraal & zuidelijk Brabants, Limburgs)
De meervoudsvormen van KLEER(EN/S)

3.2.4 Samenvattend

Bij gereduceerde meervoudsvormen zien wij het volgende:

In Frans- en het westen van West-Vlaanderen treffen wij enkele keren <s> aan; diezelfde uitgang vinden wij als enige mogelijkheid ook bij de niet-gereduceerde tweelettergrepige meervoudsstammen (cf. MAND I, vooral de kaart voor *kin-deren*, 1.6.1.25, cf. daarvoor ook Goossens 1987). <s> vinden wij natuurlijk ook vaak bij gewone eenlettergrepige stammen (cf. boven: *stiers* – *keers*). de vraag welke van beide formaties hier de doorslag gegeven heeft, is irrelevant.

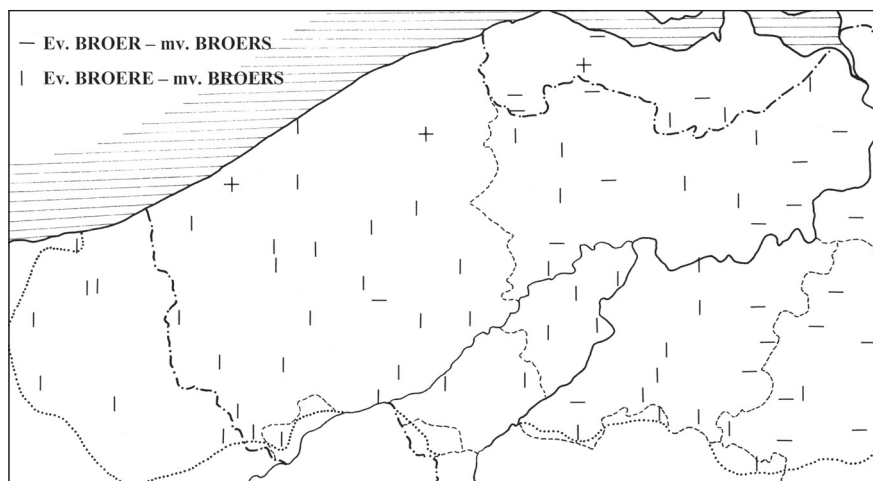
In de rest van West-Vlaanderen, in Oost- en Zeeuws-Vlaanderen hebben wij bijna uitsluitend <e|n>. Dat komt bij de niet-gereduceerde vormen *kinderen* en *eieren* in die gebieden vrijwel niet voor, behalve in de oostelijke, sterk verbrabantste grensstrook van Oost-Vlaanderen. <e|n> komt natuurlijk wel voor, sterk dominant zelfs, bij oorspronkelijk eenlettergrepige stammen, cf. de kaarten van MAND I, en verder wat boven gezegd is.

In het westen en centrum van Noord-Brabant, Antwerpen, Vlaams-Brabant en aangrenzende plaatsen in Oost-Vlaanderen en Belgisch Limburg komt alleen <e|n> voor; dat sluit aan bij wat wij bij niet-gereduceerde meervouden én bij eenlettergrepige stammen vinden.

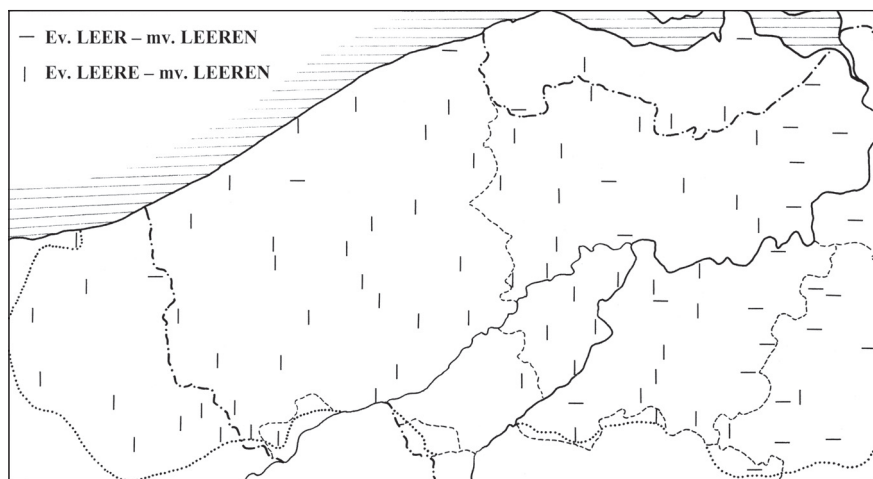
Het oosten van Noord-Brabant, Belgisch en Nederlands Limburg hebben (ook) vormen zonder uitgang. Ook dat is weer in overeenstemming met wat de niet-gereduceerde vormen te zien geven, en bovendien met een niet onaanzienlijk aantal eenlettergrepige stammen (cf. de kaarten voor *bomen* – *stenen* – *stoelen* en *schapen* in MAND I).

In geen van de gebieden zijn de gegevens in contradictie met wat bij de meervoudsvormen van eenlettergrepige stammen lokaal het gewone patroon is. In het grootste deel van het Vlaamse dialectgebied, maar alléén daar is er wel een flagrante afwijking t.o.v. wat wij bij de niet-gereduceerde meervoudsstammen vinden. Of anders gezegd: in dialecten waar de tendensen bij de oorspronkelijk een- en tweelettergrepige stammen verschillen, sluiten de gereduceerde meervoudsvormen (*blVV[rs/e|n]*, *VVr[s/e|n]* en *klVVr[s/e|n]*) aan bij de eenlettergrepige stammen, onze basiskategorie dus.

Die aansluiting bij de eenlettergrepige stammen wordt bevestigd door de secundaire enkelvoudsvormen: *blVVr(e)* en *VVr* (resp. voor *blad* en *ei*) ontwikkelen zich op grond van het <e|n>-mv.; in het zuidwesten vinden wij meestal de ev.-vorm met eindsjwa en, daaraan gekoppeld, vrouwelijk genus, het dominante patroon dus bij eenlettergrepige stammen met <e|n>-meervoud).



KAART 6 (zuidwesten van het taalgebied: Vlaams en zuidwestelijk Brabants)
Enkelvoud BROER(E) – meervoud BROERS



KAART 7 (zuidwesten van het taalgebied (Vlaams & zuidwestelijk Brabants)
Enkelvoud LEER(E) (ladder) – meervoud LEEREN

3.3 Secundaire eenlettergrepige stam zowel in enkelvoud als in meervoud

Te verwachten valt dat bij deze nomina de historische conditionering van de keuze tussen <s> en <e|n> een stuk complexer zal zijn dan bij de oorspronkelijk monosyllabische stammen. In de oudste “relevante” periode hadden ze allemaal een tweelettergrepige stam; ze behoren bovendien tot de groep van /er/-woorden die er in het zuidwesten (het “Vlaamse” gebied) in het enkelvoud een sjwa bij gekregen hebben, maar in het meervoud <s> nemen (cf. Taeldeman 1982: 164-165, en recent De Schutter 2004). Op die manier ontstaat bij reductie in het enkelvoud een interessant probleem: wat gebeurt er bij de niet-vrouwelijke (in de praktijk vooral mannelijke) woorden met in het enkelvoud <e>? Nomina op sjwa, op basis van eenlettergrepige stammen, zijn immers in het Vlaams meestal vrouwelijk (van nature of door aanpassing, cf. boven). En zulke woorden nemen “normaal” /n/-meervoud. Vraag dus: gaat dat kenmerk op de nieuwe categorie over? Van de in 2.3 genoemde “reduceerbare” woorden zijn er twee die in het hele gebied reductie ondergaan: de mannelijke verwantschapsnaam *broer(e)* en de vrouwelijke zaaknaam *leer(e)*. Ik begin de bespreking met die twee.

3.3.1 *Broer(e)* en *leer(e)* (= *ladder*)

Voor beide woorden treffen wij dus in het zuidwesten van het taalgebied (Frans-Vlaanderen, West- en westelijk Oost-Vlaanderen) vaak een enkelvoudsvorm op /re/ aan, cf. kaarten 6-7; opvallend is, dat er voor het inherent-mannelijke en het vrouwelijke woord nauwelijks verschillen te noteren zijn. Dat beeld kan gedeeltelijk vergeleken worden met dat van het materiaal-GTR van een eeuw later: de kaart voor *broer-broers* (MAND I, 1.6.1.35) levert een nog veel homogener gebied met sjwa op, dat echter aan de periferie lichtjes gereduceerd lijkt te zijn: er zijn nog nauwelijks gevallen in Zeeuws-Vlaanderen, het oosten van Oost-Vlaanderen heeft er ook veel minder, en het zuidwesten van Vlaams-Brabant levert geen enkele attestatie meer op. Wij kunnen de kaartbeelden ook vergelijken met dat voor niet-gereduceerde tweelettergrepige stammen. Kaart 3 in De Schutter (2004: 353) voor een aantal van die woorden, eveneens gebaseerd op het materiaal-Willems, levert ook een wat gereduceerder gebied met sjwa-vormen op; vooral opvallend op kaarten 6-7 is de verspreiding van *broere* en *leere* in het Brabantse Pajottenland, dat bij de disyllabisch gebleven stammen in dezelfde periode geen tegenhangers had.

Het meervoud dan: er is een duidelijke oppositie tussen de twee woorden: *leer(e)* heeft in het hele zuidelijke gebied uitsluitend <e|n>, terwijl *broer(e)* het bijna even consequent op <s> houdt. Dat betekent dus dat het etymologische principe (dat in het “Vlaamse” gebied voor allebei <s> voor de hand legt) terzijde wordt geschoven, en dat de kategoriale status van het woord (op basis van de genusonderscheiding en op basis van de notie “relatie” die bij *broer* positief scoort) de doorslag is gaan geven.

In het uiterste zuidoosten (zuidelijk Nederlands Limburg) gaat <s> tweemaal gepaard met umlaut: *bruurs*,⁽¹⁵⁾ en verder treffen wij in hetzelfde gebied nog viermaal *bruur* aan, met umlaut dus, maar zonder uitgang. Dat is voor allebei een pak minder dan wij, uitgaande van de distributie van de vergelijkbare vormen in MAND I, kaart 1.6.1.35, uitraard gebaseerd op jongere data, zouden verwachten; op die problematiek ga ik hier bij gebrek aan plaats niet in.

3.3.2 *Veder*

Dit vrouwelijke woord levert in het zuidwesten geen relevante vormen op: met de betekenis “vogelveer” komt het daar absoluut niet voor, noch in gereduceerde noch in tweelettergrepige vorm: al van in de Middeleeuwen is daar *pluim* het enige lexeem; en ook met de betekenis “veer van b.v. een matras”, dus (Fra.) *ressort*, doet het in de moderne zuidwestelijke dialecten geen dienst. Dat is anders in het centrum en het oosten van het taalgebied, waar ten minste een van die betekenissen voor attestaties in het materiaal-Willems kan zorgen.⁽¹⁶⁾

Die geografische beperking brengt mee dat enkelvoudsvormen op /re/ in het materiaal-Willems zeldzaam zijn: die komen alleen voor in het oosten van de provincie Oost-Vlaanderen (in totaal maar voor 6 plaatsen). In het meervoud krijgen wij in het hele gebied bijna uitsluitend <e|n>. Op die regel zijn maar twee lokale uitzonderingen: O 152 in oostelijk Oost-Vlaanderen en L 187 in Noord-Brabant. Voor beide plaatsen wordt dus *veers* opgegeven. Als die opgaven kloppen met het (toenmalige) gebruik, is dat zo te interpreteren dat op die plaatsen de etymologische disyllabische grondvorm de doorslag is blijven geven. Maar

⁽¹⁵⁾ *Bruurs* is natuurlijk ook de “normale” meervoudsvorm in die gebieden waar het woord als zodanig (dus ook in het enkelvoud) umlaut heeft.

⁽¹⁶⁾ Gevraagd was expliciet naar de betekenis van Fra. “plume”, maar het is niet uitgesloten dat sommige opgaven de andere betekenis betreffen. Naar een mededeling van J. Taeldeman komt *veer* in het zuidwesten wel met de betekenis “veer van een horloge” voor; maar dat heeft kennelijk niet voor opgaven van het woord gezorgd.

tegenover die twee opgaven staan er 127 met <e|n>. Voor *veer/vere* kunnen wij dus stellen dat het bij de keuze van het meervoudssuffix bijna over de hele lijn de gereduceerde vorm is die de doorslag geeft.

3.3.3 *Ader*

Dit is van huis uit een mannelijk woord; in de Nederlandse standaardtaal is er geen reductie.⁽¹⁷⁾ Ook in West-Vlaanderen komen geen eenlettergrepige stammen voor; die zijn er met mondesmaat wel in Oost-Vlaanderen (in het enkelvoud verschijnt zowel *VVr* als *VVre*). Verder naar het oosten toe neemt het aantal gereduceerde vormen enigszins toe (enkelvoud daar natuurlijk *VVr*).

Onafhankelijk van de keuze voor /r/ of /re/ aan het wordeinde kunnen meervoudsvormen met <s> of <e|n> gevormd worden. Meervoud op <e|n> (het “normale” dus bij eenlettergrepige stammen) haalt het qua frequentie ruim van dat op <s> (de erfenis van het oorspronkelijke tweelettergrepige stadium): resp. 84 en 21 opgaven.

3.3.4 *Schouder*

/d/-wegval komt vooral in het zuidwesten van het taalgebied voor (West-Vlaanderen met in het enkelvoud *sc(h)oer(e)*, in wat mindere mate Oost-Vlaanderen met *sc(h)aar(e)*), maar verschijnt heel sporadisch ook verder naar het oosten toe (ev. *schaar*).⁽¹⁸⁾

In het zuidwesten (vakken H/I/a/b/N/O van de Kloeke-kaart) is <e|n> maar half zo populair als <s>: resp. 15 en 30 notaties. Verder naar het centrum en (noord)oosten toe krijgt <e|n> het overwicht, maar er zijn daar niet veel attestaties: 11 met <e|n> en 2 met <s>.

⁽¹⁷⁾ In poëtische teksten uit het verleden komt wel eens een vorm als *aâr/âren* voor, bij mijn weten echter zelden of nooit *aârs* (wellicht ook vanwege ongewenste connotaties).

⁽¹⁸⁾ Opgemerkt dient te worden dat in de hedendaagse dialecten van het westen van Oost-Vlaanderen wegval van de consonant meestal gepaard gaat met extreme verlenging van de klinker. Men kan zich dan ook afvragen of we hierbij onderliggend met een tweelettergrepige vorm van doen hebben (mondelinge suggestie van J. Taeldeman). In het schriftelijke materiaal dat ik hier gebruik is de bedoelde realisatie vrijwel nooit na te trekken. Er zijn wel wat opgaven waarin op de vocaalaanduiding nog een /e/ (als aanduiding van sjwa) volgt; die zijn buiten beschouwing gelaten (met andere woorden: we gaan ervan uit dat die niet monosyllabisch zijn).

Vergelijking met *ader* is eigenlijk onmogelijk, omdat de geografische distributie van de twee woorden bijna complementair is; waar ze wel allebei voorkomen (een deel van Oost-Vlaanderen) zijn er nauwelijks verschillen in behandeling: in het zuiden van het gebied (vak O) komt bij allebei uitsluitend <e|n> voor, in het noordelijke deel (vak I) is dat ook de meerderheidsvorm, maar daar komt <s> bij beide woorden wel een paar keer voor.

3.3.5 *Vader*

Bij dit woord is het aantal gereduceerde vormen wel erg gering (voor het hele onderzochte gebied nauwelijks 23); waar ze opgegeven worden, komen ze steeds naast de oorspronkelijk tweelettergrepige vorm te staan. Eenlettergrepige stammen komen bijna uitsluitend voor in het oostelijke deel van Oost-Vlaanderen en in Vlaams-Brabant, mondjesmaat ook in andere centrale en oostelijke gewesten. In het enkelvoud komt uitsluitend de vorm *vaar* voor; in het meervoud vinden wij, verspreid over het hele gebied zowel <e|n> (14 maal) als <s> (9).

Merkwaardig is dus dat *vaar* zich voor de meervoudsvorming heel anders gedraagt dan het andere relatiewoord *broer*. Het enige wat als verklaring kan dienen is, dat gereduceerd *broer* in het hele gebied als de alledaagse vorm verschijnt, terwijl *vaar* blijkbaar een buitenbeentje is gebleven. Maar intuïtief hadden wij in zo'n constellatie juist aansluiting bij de oorspronkelijke tweelettergrepige vorm, en dus in het meervoud uitsluitend *vaars* mogen verwachten.⁽¹⁹⁾

3.3.6 Bespreking.

Het is niet makkelijk op basis van dit erg fragmentaire materiaal echte conclusies te trekken i.v.m. de vraag in hoeverre dit type van gereduceerde nomina als categorie gezien kan worden. Wat opvalt is, dat de vrouwelijke woorden *leer(e)* en *veer(e)* in alle regio's uitsluitend of in overweldigende mate <e|n> hebben (dus: aansluiting bij de eenlettergrepige).

Even duidelijk is de toestand bij de mannelijke verwantschapsnaam *broers*: afgezien van een enkele uitgangsloze vorm sporadisch in het zuidoosten van het taalgebied, wordt voor <s> gekozen (in datzelfde zuidoosten eventueel met umlaut). Dat is te verklaren door de historische evolutie (tweelettergrepige

⁽¹⁹⁾ *Vaar* blijkt in veel (alle?) dialecten waar het voorkomt als een platte variant te gelden (mededeling van J. Taeldeman); daarmee wordt de geringe frequentie van <s> natuurlijk nog enigmatischer: <s>-meervoud krijgt over het algemeen het etiket "gemeenzamer" opgeplakt.

basisvormen neigen naar <s>-meervoud), maar het is bekend dat mannelijke relatiemoemers makkelijk <s> nemen, zo b.v. *zoons* – *knechts* – *ooms* – *maats*, cf. voor de eerste twee woorden: MAND I, kaarten 1.6.1.39 en 1.6.1.38). Dat wij dan niet ruimer ook *vaars* aantreffen, ontsnapt voorlopig aan de (= mijn) ratio. Het potentieel interessantste paar woorden vormen *ader(e)* en *schouder(e)*, in gereduceerde vorm resp. *VVr(e)* en *schVVr(e)*. Op basis van de historische tweelettergrepige vorm moeten wij hier in het meervoud vooral <s> als uitgang verwachten,⁽²⁰⁾ op basis van de resulterende eenlettergrepige ev.-vorm overwegend <en>, hoewel ook <s> zeker in het zuidwesten niet a priori uit te sluiten is (cf. de meervoudsvorming bij *keer* en vooral *stier*, cf. punt 3.1). Het materiaal-Willems bevestigt dat zowel <en> als <s> in de zuidelijke dialecten ruim vertegenwoordigd zijn. Het is wel zo dat bij *ader* (*VVr*) <en>-meervoud heel wat frequenter is dan bij *schouder* (*schVVr*), maar dat dient volledig op het conto geschreven te worden van de verschillende geografische distributie van de gereduceerde stammen.

Voor de twee woorden (evenals voor *vVVr* < *vader* dus) geldt dat het etymologische principe (oorspronkelijk tweelettergrepige stammen) in conflict gekomen is met het eenlettergrepige karakter van de hedendaagse vormen. Daardoor zijn ook <en> en <s> in conflict met elkaar getreden, en die situatie is, wellicht ten gevolge van de geringe verspreiding van de vormen, nog niet uitgeklaard.

4. Algemeen besluit.

Het bovenstaande kunnen wij voorzichtig in een tabel⁽²¹⁾ samenvatten, waarin de relevante hoofdtendenzen van de Nederlandse meervoudsvorming voor 3 nominale klassen worden samengevat: 1. gewone eensyllabige woorden, 2. woorden met <er>-uitbreiding in het meervoud, 3. tweelettergrepige stammen.

⁽²⁰⁾ In het oostelijke deel kwam bij sommige tweelettergrepige stamwoorden ook <en> voor; dat was in het stadium dat gerepresenteerd wordt door het materiaal-Willems nog in sterkere mate het geval dan nu, cf. De Schutter 2004. Maar bij de hier besproken woorden vormde <s> in vrijwel alle dialecten met tweelettergrepige vormen al het “normale” meervoud (*vaders*, *aaiers*, *schouwers*, enz.).

⁽²¹⁾ In de Engelse abstract wordt naar deze tabel verwezen; ik geef hem dan ook in een Engelse versie. In het overzicht wordt geen rekening gehouden met uitzonderingen. De rijen 1, 2 en 3 worden in deze bijdrage niet besproken, maar zijn perfect uit de behandeling in MAND I af te leiden.

Daarmee worden de drie in dit artikel behandelde woordklassen geconfronteerd: a. de aloude eenlettergrepige /r/-woorden, b. de woorden met gereduceerde meervoudsstam, c. de consequent gereduceerde woorden.

In de kolommen wordt verder de distributie van de meervoudsvormen (zoals wij die boven hebben leren kennen) gegeven voor het zuidwesten (ruwweg Vlaams), het centrale zuiden (Brabants) en het zuidoosten (Limburgs).

Tabel: overzicht van de meervoudsvorming in 4 taalvariëteiten

Dutch Standard Language	Southwestern Region	Southern-Central Region	Southeastern Region
1. <en>, e.g. <i>been(en)</i> - <i>vrouw(en)</i>	<en> or <s> (lexical diffusion)	<en>	<en> or </> (lexical diffusion)
2. <er+en>, e.g. <i>kind(+er+en)</i> - <i>ei(+er+en)</i>	<er+s>	<er+en>	<er+/>
3. <s> or <en>, e.g. <i>appel(s)</i> - <i>engel(en)</i>	<s>	<s> or <en> (lexical diffusion)	<s> or <en> or </> (lexical and geographical diffusion)
a. <en>, e.g. <i>voor(en)</i> - <i>hoer(en)</i>	<en> or <s> (lexical diffusion)	<en>	<en> or </> (lexical diffusion)
b. <en>, e.g. <i>blaar(en)</i> - <i>kleer(en)</i>	<en>, except in the extreme west: <s>	<en>	<en> or </> (lexical and geographical diffusion)
c. <s> or <en>, e.g. <i>broer(s)</i> - <i>veer(en)</i>	<en> or <s> (lexical diffusion)	<s> or <en> (lexical diffusion)	<s> or <en> or </> (lexical and geographical diffusion)

Van historisch standpunt uit zouden wij mogen verwachten dat de gegevens voor 1 en a parallel lopen, hetzelfde voor 2 en b en voor 3 en c. Dat is ook zo in de standaardtaal en in de (meeste) Brabantse dialecten. In het zuidwesten is de parallelie verbroken tussen 3 en c, en in de meeste dialecten ook tussen 2

en b. In het zuidoosten ten slotte is hetzelfde het geval met 2 en b.⁽²²⁾ In al die gevallen sluit de “nieuwe” woordklasse b of c aan bij a, de klasse van de aloude eenlettergrepige /r/-woorden.

De confrontatie van de drie woordcategorieën levert geen rechtlijnig beeld op, maar is van theoretisch oogpunt zeker interessant. In elk geval is duidelijk dat het diatopische patroon van de oude eenlettergrepige stammen op /r/ een noodzakelijk basisgegeven is voor het begrijpen van “anomalieën” in de verdeling van <s>- en <e|n>-meervouden bij de twee reeksen die aan de fonologische regel van de /de/-reductie onderworpen zijn geweest.

Als wij alle gegevens bijeenzetten, lijkt het toch wel zo te zijn, dat voor dit deelaspect van de Nederlandse variatiegrammatica de rol van een sterke “basiskategorie” (de oorspronkelijk-eenlettergrepige stammen dus) sterker is dan die van de historische logica.

Bibliografie

CHOMSKY, NOAM & MORRIS HALLE

1968, *The Sound Pattern of English*, Harper & Row, New York etc.

JAN GOOSSENS, JOHAN TAELEMAN & GERT VERLEYEN

2000, FAND II-III: *Fonologische Atlas van de Nederlandse Dialecten*, deel II en deel III, Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, Gent, 20xx

JAN GOOSSENS, JOHAN TAELEMAN & CHRIS DE WULF

2005, FAND IV: *Fonologische Atlas van de Nederlandse Dialecten*, deel IV, *Het consonantisme*, Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, Gent.

GOOSSENS, JAN

1987, Schets van de meervoudsvorming in het Nederlands. *Taal en Tongval* 39: 141-173.

GEORGES DE SCHUTTER, BOUDEWIJN VAN DEN BERG, TON GOEMAN & THERA DE JONG

2005, MAND I: *Morfologische Atlas van de Nederlandse Dialecten*, deel I, Amsterdam University Press, Amsterdam.

⁽²²⁾ In mijn materiaal heb ik in het zuidoosten geen enkel geval met </> gevonden voor klasse c; dat kan op de geringe netdichtheid in dat gebied terug te voeren zijn. In elk geval levert het GTR-materiaal wel gevallen op bij *broer*; cf. MAND I, kaart 1.6.1.35.

PAARDEKOOPER, PIET C.

2004, *Gestigmatiseerde meervouden ...* Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, Gent [CD-ROM].

ROOL, J. DE

1974, "Dubbel meervoud II". *Taal en Tongval* 26, 153-178.

SCHUTTER, GEORGES DE

1999, "Nog eens over het s-meervoud in het Nederlands". *Taal en Tongval* 50, 1998 [1999], 123-136.

SCHUTTER, GEORGES DE

2003, "Nasaal of sjwa of allebei. De realisaties van het nasale meervoudssuffix bij substantieven in de Nederlandse dialecten". Themanummer 14 van *Taal en Tongval* 2001 [2003], 107-135.

SCHUTTER, GEORGES DE

2004, "Een aspect van de meervoudsvorming in de zuidelijke Nederlandse dialecten". *Taeldeman, Man van de taal, schatbewaarder van de taal* (eds. Johan de Caluwe e.a.), Academia Press, Gent, 343-356.

TAELEDEMAN, JOHAN

1980, "Morphologischer Wandel durch Variation: Die Pluralbildung in den flämi-schen Mundarten", in *Sprachvariationen und Sprachwandel*, hrsg. von P.S. Ureland, Tübingen, 161-192.

TAELEDEMAN, JOHAN

1982, "De meervoudsvorming bij substantieven op syllabische sonans in de Vlaamse en de Brabantse dialecten". *Glott* 5, 157-187.